

О. С. Матвієнко

асистент кафедри міжнародного та європейського права,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ: ПОНЯТТЯ ТА ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті досліджується правова термінологія, аналізується зарубіжний досвід, виносяться пропозиції щодо вдосконалення українського законодавства у сфері електронної комерції.

Ключові слова: Електронна комерція, електронна торгівля, електронний бізнес, Інтернет, телекомунікаційні мережі, електронний документ.

Швидкий розвиток інформаційних технологій, а надто всесвітньої мережі Інтернет, наприкінці минулого століття кардинально змінив усі сфери людського життя. Більшість країн почала спрямовувати зусилля на побудову так званого інформаційного суспільства, що було визначено Організацією Об'єднаних Націй як глобальне завдання в новому тисячолітті [1]. Цю мету поставила перед собою й Україна [2—4].

Використання електронних систем у господарської діяльності призвело до виникнення та закріплення таких понять, як «електронна торгівля» («electronic trade»), «електронна комерція» («electronic commerce»), «електронний бізнес» («electronic business»). Проте законодавче забезпечення цих відносин значно відстає від реальних темпів їх розвитку.

В Україні початок правового регулювання відносин у сфері електронної комерції було покладено у 1998 році з прийняттям Верховною Радою України Закону України «Про Національну програму інформатизації» [4]. Відтоді прийнято основні законодавчі акти, що регулюють відносини у сфері електронного документа та електронного документообігу [5], електронного цифрового підпису [6], телекомунікацій [7; 8] тощо.

Варто зауважити, що на даний момент чинне законодавство не дає визначення понять «електронна торгівля», «електронна комерція» та «електронний бізнес», хоча вони вживаються (часто як синоніми) у зазвичай декларативних нормах деяких нормативно-правових актів [2; 9]. Аналіз змісту цих актів дає можливість зробити висновок про відсутність системного розуміння законодавцем змісту згаданих понять, що призводить до термінологічної плутанини в законодавстві.

Питання правового забезпечення електронної комерції досліджували такі вітчизняні науковці, як А. Чучковська, М. Дутов, М. Швець, В. Брижко, А. Новіцький, С. Позняков, В. Желіховський, В. Цимбалюк та ін. Проте у жодному дослідженні не проведено детального порівняльного аналізу понять «електронна торгівля», «електронна комерція» та «електронний бізнес» з метою їх розмежування.

Предметом аналізу цієї статті є юридична термінологія у сфері електронної комерції. Мета роботи — дослідити зміст та розмежувати поняття «електронна торгівля», «електронна комерція» та «електронний бізнес».

Актуальність даної статті в необхідності уніфікації юридичної термінології у сфері електронної комерції на рівні різних за ієрархією нормативно-правових актів для забезпечення системного розвитку законодавства та ефективності застосування права як регулятора суспільних відносин.

Дослідивши сучасні наукові праці у сфері електронної комерції, можна зробити висновки про відсутність єдності авторів у розумінні поняття «електронна комерція», а також про часто-густо синонімічне вживання термінів «електронна комерція» та «електронна торгівля» і їх довільне взаємозаміщення. Наприклад, у запропонованому М. Швецем та В. Брижком проєкті структури Кодексу України про інформацію, один з підрозділів має назву «Електронна торгівля (комерція)» [10, с. 7].

Це явище має кілька причин.

Перша причина полягає в, що поняття, які розглядаються, є предметом дослідження відразу кількох галузей наук — юридичної, економічної та технічної. Це значною мірою впливає на вибір дослідником найбільш суттєвих ознак терміна, а відтак — безпосередньо на його зміст. Так, наприклад, науковці часто наголошують на економічному аспекті електронної комерції, визначаючи її як «різновид бізнес-активності» [11, с. 59], «форму ділової активності (бізнесу, підприємництва)» [12, с. 57], «форми ділових угод» [13, с. 70] тощо. При цьому юридичний бік поняття зазвичай залишається нерозкритим.

Друга причина в неоднозначності тлумачення поняття «комерція». Зокрема, «Юридична енциклопедія» наводить визначення терміна «комерційна діяльність» як у вузькому (як діяльність у сфері торгівлі, торгового обміну), так і в ширшому розумінні (як діяльність, спрямована на отримання прибутку) [14, с. 166]. Така двозначність зумовлена історією розвитку комерційних відносин,

що, зародившись саме з торгівлі, поступово охоплюють дедалі більше сфер господарської діяльності.

У зв'язку з цим деякі автори визначають електронну комерцію як «придбання чи продаж товару за допомогою електронних носіїв чи через мережу, подібну до Інтернет» [15, с. 7], цим самим звужуючи її зміст до змісту електронної торгівлі.

Розглянемо докладніше зміст понять «торгівля» та «комерція» в українському законодавстві.

Поняття «торгівлі» визначене у ст. 1 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» як «будь-які операції, що здійснюються за договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на товари» [16]. Тобто ключовими ознаками торгівлі є об'єкт (товар) та юридичний наслідок (передача права власності на цей товар).

Поняття комерції (комерційної діяльності) в українському законодавстві безпосередньо не визначене, проте Господарський кодекс України поділяє господарську діяльність на комерційну та некомерційну залежно від наявності чи відсутності мети одержання прибутку [17]. Ст. 3 ГКУ визначає господарську діяльність як «діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямовану на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність», а, відповідно, якщо йдеться про комерційну господарську діяльність, то ще й з метою отримання прибутку.

Отже, з цього можна зробити висновок, що торгівля є лише одним з видів комерції, а остання є фактично підприємництвом у розумінні ст. 42 ГКУ, тобто «самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку».

Третя причина сплутування термінів «електронна комерція» та «електронна торгівля» пов'язана зі специфікою перекладу англійського терміна «commerce» українською та російською мовами, яка полягає в можливості його перекладу фактично дослівно — «комерція», або звужено та більш звично для вітчизняних науковців — «торгівля». У зв'язку з цим перекладачі (зокрема й офіційні перекладачі Організації Об'єднаних Націй) незрідка перекладають англійський термін «commerce» як «торгівля», хоча існує точніший відповідник українському терміну «торгівля» в англійській мові — «trade».

Зокрема, розроблений Комісією ООН з права міжнародної торгівлі (United Nations Commission on International Trade Law, UNCITRAL) модельний закон, який англійською мовою називається UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce, в автентичному тексті російською мовою (однією з офіційних мов ООН) має назву «Типовой закон об электронной торговле Комиссии ООН по праву международной торговли» [18], хоча більш точним відповідником був би «Модельный закон об электронной коммерции Комиссии ООН по праву международной торговли».

Ст. 1 «Сфера применения» зазначеного Модельного закону звучить так: «Настоящий Закон применяется к любому виду информации в форме сообщения данных, используемой в контексте торговой деятельности». При цьому щодо терміна «торговий» (в англійському варіанті — «commercial»), вжитого в цій статті, є примітка з його тлумаченням. Наведемо її повністю з автентичного тексту російською мовою: «Термин «торговая» следует толковать широко, с тем чтобы он охватывал вопросы, вытекающие из всех отношений торгового характера, как договорных, так и недоговорных. Отношения торгового характера включают следующие сделки, не ограничиваясь ими: любые торговые сделки на поставку товаров или услуг, или обмен товарами, или услугами; дистрибьюторские соглашения; коммерческое представительство и агентские отношения; факторинг; лизинг; строительство промышленных объектов; предоставление консультативных услуг; инжиниринг; купля/продажа лицензий; инвестирование; финансирование; банковские услуги; страхование; соглашения об эксплуатации или концессии; совместные предприятия и другие формы промышленного или предпринимательского сотрудничества; перевозка товаров и пассажиров воздушным, морским, железнодорожным или автомобильным транспортом». Не викликає сумніву нелогічність охоплення терміном «торговий» усіх вищеперелічених видів комерційної господарської діяльності.

На жаль, саме російськомовний автентичний текст Модельного закону ЮНСІТРАЛ про електронну комерцію розміщено на офіційному веб-сайті Верховної Ради України в базі даних «Законодавство України» [19].

Вищезгадана перекладацька неточність вплинула і на подальшу законотворчість як у Російській Федерації, так і в Україні. Зокрема, проекти Федерального закону Російської Федерації «Об электронной торговле» за №11081-3 та №310163-4 визначають електронну торгівлю як підприємницьку діяльність з продажу то-

варів, виконання робіт та надання послуг, що здійснюється за допомогою електронних повідомлень [20].

Намагання охопити терміном «торгівля» невластиві їй види діяльності та небажання російських законодавців вживати термін «комерція» можна пояснити відсутністю в російському законодавстві юридичного поняття комерційної діяльності, зокрема Цивільний кодекс Російської Федерації оперує поняттям «підприємницька діяльність» та похідними від нього правовими конструкціями [21].

Натомість ГКУ у главі 4 використовує поняття «господарська комерційна діяльність», визначаючи його через синонімічний термін «підприємництво». Отже, на відміну від Російської Федерації термін «комерція» або «комерційна діяльність» притаманний українському законодавству, що усуває необхідність замінювати його терміном «торгівля» в розширеному значенні.

Проте українські законодавці все ж схильні використовувати більш звичну термінологію. За останні роки у Верховній Раді України було зареєстровано два проекти Закону України «Про електронну торгівлю» (за № 3114 від 17.02.2003 року та № 2131 від 12.09.2006 року). Обидва законопроекти містять таку дефініцію: «Електронна торгівля — укладання шляхом обміну електронними документами будь-яких цивільно-правових угод, а також придбання і здійснення з використанням електронних засобів інших прав і обов'язків у сфері підприємницької діяльності» [22]. Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України у своїх висновках до обох законопроектів наголошує на невідповідності терміна його визначенню і пропонує інше визначення електронної торгівлі, що звужує сферу дії майбутнього закону до власне торгової діяльності; при цьому управління вважає за доцільне поширити дію цього закону не лише на торгову діяльність, а й на надання певних послуг [23].

Отже, з наведеного можна зробити такі проміжні висновки:

1. Назва майбутнього базового закону в досліджуваній сфері має узгоджуватися з його змістом, у зв'язку з цим пропонуються такі варіанти, що відповідають нинішній системі правової термінології українського законодавства: Закон України «Про електронну комерцію», Закон України «Про електронну комерційну діяльність», або Закон України «Про електронне підприємництво».

2. Визначення терміна «електронна комерція» як ключового поняття в майбутньому законі повинно узгоджуватися з термінологією Господарського кодексу України, що є основним норма-

тивно-правовим актом у сфері господарської діяльності. У зв'язку з цим за основу доцільно взяти дефініцію господарської діяльності, яка наведена у ст. 3 ГКУ, чи господарської комерційної діяльності (ст. 42 ГКУ).

3. Термін «електронна торгівля» може використовуватися в законодавстві для позначення окремого виду електронної комерції (комерційної діяльності), а саме діяльності за тими цивільно-правовими угодами, які передбачають передачу прав власності на товари (наприклад, договорами купівлі-продажу, міни, поставки тощо).

Варто наголосити, що електронні засоби можуть опосередковувати не лише комерційну господарську діяльність (електронну комерцію), а й некомерційну господарську діяльність, тобто «самостійну систематичну господарську діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямовану на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку» (ст. 52 ГКУ). У зв'язку з цим виведення некомерційної господарської діяльності за межі регулювання базовим законом може призвести до виникнення прогалини у правовому регулюванні. Тому доцільно розглянути можливість запровадження поняття «електронна господарська діяльність», що охоплюватиме як комерційний, так і некомерційний її аспекти.

Далі слід розглянути зміст терміна «електронний» у понятті «електронна комерція», адже саме він відображає специфіку електронної комерції як форми комерційної господарської діяльності. Це питання має неоднозначне розуміння серед науковців передусім через його технічну складність.

У різних наукових працях електронна торгівля або комерція визначаються як відповідна діяльність «за допомогою засобів інформаційних технологій та мереж» [24, с. 12], «за допомогою глобальної комп'ютерної мережі Інтернет або будь-якої іншої інформаційної мережі» [11, с. 59], «за допомогою електронних носіїв чи через мережу, подібну до Інтернет» [15, с. 7], «електронним способом» [13, с. 70], «шляхом комп'ютерного програмування повідомлень за допомогою електронних носіїв чи через мережу, подібну до Інтернету, із використанням можливостей інформаційно-телекомунікаційних технологій» [12, с. 57; 25, с. 10], «за допомогою використання мереж електрозв'язку, зокрема Інтернет» [26, с. 4] тощо. Проекти закону України «Про електронну торгівлю» використовують фразу «шляхом обміну електронними документами». У наведених визначеннях використовуються різні ключові слова — такі, як «Інтернет», «інформа-

ційні технології», «телекомунікаційні технології», «мережі електрозв'язку», «електронні документи» тощо. Проте для законодавчого закріплення поняття потрібно знайти лаконічну формулу, що об'єктивно відображатиме його зміст, навіть за умови появи нових технологій передачі інформації.

Щодо зв'язку електронної комерції та Інтернету, то варто зауважити, що поняття «електронна комерція» з'явилося ще у 70-х роках минулого століття з постанням технології електронного обміну даними (Electronic Data Interchange, EDI), тобто набагато раніше появи глобальної інформаційної мережі Інтернет. Та й на сьогодні технічна складова електронної комерції виходить далеко за межі передачі даних за допомогою Інтернету, хоча саме розвиток Інтернет-технологій сприяє швидкому зростанню обсягів електронної ділової активності. Тому згадування у законодавчому визначенні електронної комерції Інтернету як однієї з мереж для передачі даних є невиправданим, адже перераховування складових досліджуваного поняття призводить лише до звуження його змісту.

Звернімося до досвіду Європейського Союзу у цій сфері. Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку» («Директива про електронну комерцію») від 8 червня 2000 року не містить дефініції поняття «електронна комерція», а для опису технічного боку цього явища використовує фрази «електронним способом» («by electronic means») та «через мережі зв'язку» («communication network»), не обтяжуючи зміст зайвою термінологією [27]. Тим часом докладне пояснення виразу «електронним способом» знаходимо у визначенні поняття «інформаційні послуги» у Директиві 98/34/ЄС Європейського парламенту та Ради від 22.06.1998 року, доповненій Директивою 98/48/ЄС. Відповідно, «електронним способом» означає, що послуга надсилається та отримується у пункті призначення за допомогою електронного обладнання, яке використовується для переробки (включаючи цифрове стиснення) та зберігання інформації та повністю надсилається, передається й отримується за допомогою дротових, радіо, оптичних та інших електромагнітних засобів [28].

Практично аналогічне визначення міститься і в ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» в поєднанні з терміном «телекомунікаційна мережа», а саме: «Телекомунікаційна мережа — комплекс технічних засобів телекомунікацій та споруд, призначених для маршрутизації, комутації, передавання та/або прий-

мання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень і звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних чи інших електромагнітних системах між кінцевим обладнанням». Також, виходячи зі змісту цього закону, поняття «телекомунікаційна мережа» є синонімом поняття «мережа електрозв'язку».

Тож буде логічним пов'язати технічну частину поняття «електронна комерція» саме з поняттям телекомунікаційних мереж, тим паче, що основи правового регулювання у цій сфері вже закладені відповідним законом.

Відтак необхідно визначити, які саме дії суб'єктів комерційної діяльності можуть бути здійснені за допомогою телекомунікаційних мереж. Фактично це можливість надсилати й отримувати електронні документи, визначені Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» як документи, інформація в яких «зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа» [5]. Серед обов'язкових реквізитів визначено електронний цифровий підпис.

Так, А. В. Чучковська визначає електронну комерцію як «систему взаємопов'язаних правовідносин у сфері вчинення правочинів шляхом обміну електронними документами» [26, с. 4]. Проте документ у вигляді електронних даних, підписаний електронним цифровим підписом, не обов'язково може мати юридичну силу правочину як «дії особи, спрямованої на набуття, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків» (ст. 202 Цивільного кодексу України) [29]. Зокрема, Директива про електронну комерцію 2000/31/ЄС оперує поняттям «комерційне повідомлення», яке розглядається як один зі способів здійснення електронної комерції [27]. Фактично це поняття розуміють як рекламу, яка по суті не є правочином. Також ст. 2 Закону Республіки Білорусь «Об електронном документе» визначає, що за допомогою електронних документів можуть здійснюватися угоди (укладатися договори), проводитися розрахунки, здійснюватися листування, передача документів та іншої інформації [30]. Тому не слід обмежувати поняття електронної комерції лише сферою вчинення правочинів.

Щодо зв'язку електронної комерції та господарської комерційної діяльності, то варто зауважити, що електронна комерція є її формою, або способом її здійснення та може включати практично всі види підприємництва, окрім заборонених законом.

Нарешті, термін «електронний бізнес», як і власне термін «бізнес», належить радше до економічної, аніж юридичної терміно-

логії. Це поняття доцільно використовувати у дослідженні економічного та кібернетичного аспектів здійснення підприємницької діяльності через телекомунікаційні мережі, наприклад, для опису різних інформаційних моделей цієї діяльності: business-to-consumers (B2C, бізнес-споживачі), business-to-business (B2B, бізнес-бізнес), government-to-business (G2B, уряд-бізнес) тощо.

Отже, з проведеного аналізу можна зробити такі висновки:

1. Швидкий розвиток інформаційних технологій та їх використання у підприємницькій діяльності привів до нагальної потреби правового врегулювання відносин у сфері електронної комерції. На даний момент в Україні не існує законодавчого визначення понять «електронна комерція» та «електронна торгівля», при цьому вони разом з поняттям «електронний бізнес» використовуються в законодавстві як синоніми. Тож виникає необхідність їх правового розмежування.

2. Складність визначення поняття «електронна комерція» спричинена міжгалузевим характером цього явища, неоднозначним тлумаченням терміна «комерція», а також специфікою перекладу цього терміна з англійської мови.

3. Визначаючи назву майбутнього закону у сфері електронного підприємництва, слід брати до уваги предмет його правового регулювання, що є значно ширшим за торгові відносини. У зв'язку з цим пропонуються такі варіанти: Закон України «Про електронну комерцію», «Про електронну комерційну діяльність» або «Про електронне підприємництво».

4. Термін «електронна торгівля» може використовуватися в законодавстві для позначення окремого виду електронної комерції (комерційної діяльності), а термін «електронний бізнес» варто використовувати в економічних та кібернетичних дослідженнях з цього питання, проте не в законодавстві.

5. Визначаючи поняття «електронна комерція», слід враховувати такі чинники:

1) необхідність узгодження цього визначення із сучасною правовою термінологією українського законодавства, зокрема Господарського кодексу України, який містить поняття господарської діяльності та господарської комерційної діяльності (підприємництва);

2) технічну частину визначення поняття «електронна комерція» варто пов'язати з поняттям телекомунікаційних мереж, що відповідатиме Закону України «Про телекомунікації» та європейському досвіду;

3) щодо способу здійснення електронної комерції, то у визначенні доцільно взяти за основу поняття «обмін електронними документами».

6. У зв'язку з вищевикладеним пропонується таке визначення: Електронна комерція — це діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність, з метою одержання прибутку за допомогою обміну електронними документами через телекомунікаційні мережі.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямку є визначення меж правового регулювання майбутнього Закону України «Про електронну комерцію», правового статусу її учасників та порядку укладання електронних угод.

Література

1. World Summit on the Information Society Declaration of Principles // Document WSIS-03/GENEVA/DOC/4-E, 12 December 2003.

2. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007—2015 роки» від 09 січня 2007 р. за № 537-V // Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 12. — Ст. 102.

3. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 04 лютого 1998 р. № 75/98-BP // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 27—28. — Ст. 182.

4. Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 4 лютого 1998 р. за № 74/98-BP // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 27—28. — Ст. 181.

5. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 р. за № 851-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 36. — Ст. 275.

6. Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 22 травня 2003 р. за № 852-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 36. — Ст. 276.

7. Закон України «Про телекомунікації» від 18 листопада 2003 р. за № 1280-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 12. — Ст. 155.

8. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку телекомунікацій в Україні до 2010 року» від 7 червня 2006 р. за № 316-р // Офіційний вісник України. — 2006 р. — № 23. — Ст. 48.

9. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в

Україні» від 1 грудня 2005 р. за № 3175-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 15. — Ст. 131.

10. *Швець М., Брижко В.* До питання систематизації інформаційного законодавства України // Правова інформатика. — 2007. — № 4 (16). — С. 5—7.

11. *Макарова М. В.* Електронна комерція: Посіб. для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Академія, 2002. — 272 с.

12. *Позняков С.* Адміністративно-правові аспекти державного контролю і правоохоронної діяльності у сфері оподаткування електронної торгівлі // Правова інформатика. — 2007. — №2 (14). — С. 57—62.

13. *Желіховський В.* Електронна комерція як стимулятор розвитку правовідносин в мережі Інтернет // Правова інформатика. — 2006. — № 4 (12). — С. 68—73

14. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редколегія: Ю. С. Шемшученко (голова редколегії) та ін. — К.: Українська енциклопедія, 2001. — Т. 3.

15. Електронна комерція: Навч. посіб. / А. М. Береза, І. А. Козак, Ф. А. Шевченко та ін. — К.: КНЕУ, 2002. — 326 с.

16. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 1 червня 2000 р. за № 1775-III // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 36. — Ст. 299.

17. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. за № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18—22. — Ст. 144.

18. Типовой закон об электронной торговле Комиссии Организации Объединенных Наций по праву международной торговли // http://www.uncitral.org/uncitral/ru/uncitral_texts/electronic_commerce.html

19. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України //

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

20. Проекты Федерального закона Российской Федерации «Об электронной торговле» № 11081-3, № 310163-4 //

<http://www.duma.gov.ru/>

21. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть 1) от 30 ноября 1994 г. № 51-ФЗ // <http://www.duma.gov.ru/>

22. Проекти Закону України «Про електронну торгівлю» за № 3114 від 17.02.2003 року та №2131 від 12.09.2006 року//

http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=14256

http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=27982

23. Висновки Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України до проектів Закону України «Про електронну торгівлю» за № 3114 від 17.02.2003 року та №2131 від 12.09.2006 року //

gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=14256&pf35401=33264

gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=27982&pf35401=98013

24. *Брижко В., Швець М.* До питання е-торгівлі та захисту персональних даних // Правова інформатика. — 2007. — № 1 (13). — С. 12—25.

25. Новицький А., Позняков С. Сутність та зміст поняття «електронна торгівля» // Правова інформатика. — 2007. — № 1 (13). — С. 5—11.

26. Чучковська А. В. Правове регулювання господарських договорів, що вчиняються через мережі електрозв'язку: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. — К., 2004. — 20 с.

27. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market («Directive on electronic commerce») //

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0031:EN:HTML>

28. Directive 98/34/EC of the European Parliament and of the Council of 22 June 1998 laying down a procedure for the provision of information in the field of technical standards and regulations // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998L0034:EN:HTML>

29. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. за № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40—44. — Ст. 356.

30. Закон Республики Беларусь «Об электронном документе» от 10 января 2000 г. № 357-3 // <http://pravo.by/webnpa/text.asp?RN=H10000357>.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2008.

О. К. Намясенко,
асистент кафедри правового регулювання економіки,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПРАВОВІ ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

У статті визначаються основні загальні характеристики поняття форми реалізації правового статусу судді Конституційного Суду України та змісту, дається класифікація форм реалізації правового статусу судді Конституційного Суду, аналізуються правові форми реалізації правового статусу судді Конституційного Суду та їх види.

Ключові слова: Форма реалізації правового статусу судді Конституційного Суду України, зміст правового статусу судді Конституційного Суду України, акт Конституційного Суду України, рішення, висновок, ухвала Конституційного Суду України, види актів Конституційного Суду України.

Правовий статус судді Конституційного Суду України, як будь-яке явище, має свою форму та зміст. Дослідження форм ре-